
Надія ДУДНИК
(Дрогобич, Україна)
Віра КОМАРОВА
(Східниця, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО

Сучасний Закон України «Про дошкільну освіту», який набрав чинності від 7 липня цього року, передбачає урізноманітнення форм організації освітнього процесу дітей раннього та дошкільного віку: від традиційних садочків до мобільних, родинних, центрів педагогічного партнерства тощо. Їхні освітні функції розширили і за віковими можливостями у залученні малюків з піврічного віку до перебування у садочках [3]. Соціальний запит і необхідність організації виховання дітей з раннього віку залучають як державні освітні установи, так і приватні для розширення пропозицій на ринку освітніх послуг.

Кризові умови перебування нашої країни у воєнному стані й прагнення бути у гроні європейських демократичних держав зумовлюють активне використання наукових, технологічних новацій, а також мотивування педагога ЗДО до саморозвитку в пошуку власної траєкторії діяльності.

Ранній дошкільний вік як сензитивний період у формуванні основ соціального, розумового, фізичного розвитку дитини потребує як створення емоційно позитивної атмосфери, так і спеціального розвивального середовища, як підготовки педагогів до врахування умов індивідуального розвитку дитини, так і залучення батьків вихованців до співпраці. Така низка нових організаційних змін вимагає забезпечення належних умов для самоаналізу здобутків педагога, звернення до його талантів у створенні

раціонально організованого розвивального середовища і вмінні налагоджувати взаємодію з дітьми.

У науковій літературі проблемою підготовки педагогів дошкільної освіти займаються провідні спеціалісти: Г. Беленька, А. Богуш, І. Дичківська, Н. Гавриш, К. Крутий, Ю. Косенко, О. Кононко, С. Ладивір, Н. Лисенко, Н. Ничкало, Т. Піроженко, Р. Павелків, Є. Смірнова та ін. Їхня увага звернена на підготовку педагогічних кадрів, організацію освітнього простору, способи налагодження співпраці з громадськістю, індивідуальний підхід до виховання малюків, створення позитивної психологічної атмосфери для поліпшення емоційного стану дітей.

Фахова підготовка вихователів повинна відзначатися високим рівнем методичної і наукової грамотності, мати креативність до застосування наявних розвивальних засобів, раціонального використання простору для організації безпечної діяльності дітей. До основних завдань сучасної підготовки вихователів належать певні програмні документи: «Неперервне вдосконалення теоретичної підготовки та фахової майстерності дошкільних педагогів; розширення культурного світогляду вихователів, керівників дошкільних навчальних закладів; використання та впровадження у практику здобутків педагогічної науки, передового досвіду, інноваційних технологій відповідно до завдань, що стоять перед дошкільною освітою» [2, с. 8], адже необхідне «визнання цінності кожної вікової сходинки в особистісному розвитку при повній реалізації дитиною своїх потенційних можливостей в умовах глобалізаційних змін та в період модернізації змісту дошкільної освіти, гуманізації її цілей та принципів, переорієнтації на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства» [2, с. 4].

«Період раннього дитинства характерний швидкими темпами зростання організму дитини, розгалуженістю процесів психічних нейронних утворень, що призводить до інтенсивної чуттєвої сприйнятливості, реакції на подразнення екосистеми, емоційної атмосфери в сім'ї, задоволенні її фізіологічних потреб та руховій активності» [5, с. 28]. Згідно з дослідженнями Гленна

Домана та Марії Монтессорі, раннє дитинство – це період неймовірної пластичності мозку. Як зазначає Доман, в цей час мозок дитини особливо чутливий до навчання і потребує стимуляції. Монтессорі ж підкреслює, що діти до п'яти років мають унікальну здатність легко засвоювати нову інформацію, ніби «всмоктуючи» її з навколишнього світу. Сучасний ринок освітніх товарів пропонує широкий вибір дидактичних матеріалів та іграшок, які допомагають задовольнити цю природну допитливість дитини та сприяють її всебічному розвитку [6, с. 55].

Відаючи дитину раннього віку до ЗДО, батьки розраховують на професійний догляд за нею і отримання педагогічного супроводу. Унормований режим життєдіяльності, раціональне харчування, розвивальні фізичні вправи (ходьба, вправи на рівновагу, маніпуляція з предметом у руках, гімнастичні килимки, спеціальні тренажери для ходьби вгору і вниз, сходишки тощо), розумовий розвиток (називання предметів, дій, дослідження сенсорних матеріалів, мовленнєві вправи), емоційний розвиток (музичні і танцювальні заняття) створюють передумови для того, щоб батьки могли працювати і залишати в повноцінному догляді дитину.

Формування мислення відбувається через сенсоріку, тому необхідно вчити дитину:

- сприймати і виділяти форму, величину, колір (дерев'яні кубики, м'ячі, циліндри, великі і малі однотипні предмети, чіткі за кольором і бажано однієї форми);

- проводити дотикове і рухове обстеження структурних особливостей предметів (звукові, гладкі і шершаві, тверді і м'які, теплі і холодні);

- маніпулювати з конструктивним матеріалом (нанизувати кільця на стрижень пірамідки, будувати вежу, доріжку, парканчик, закручувати баночки, вставляти менші коробки в більші);

- розвивати нюхові та смакові властивості (здатність відчувати запахи і смаки: солодкий, солоний, кислий, гіркий);

- розвивати слухові відчуття (тихе і голосне мовлення, слухання та рухові вправи під музику, ідентифікація співу птахів, наслідування характерних звуків тварин) [6, с. 142].

Розвивальне предметне середовище для дітей раннього віку – це засіб та спосіб пізнання світу та себе у ньому. Гармонійному розвитку має слугувати безпечне обладнання, світлий простір, спокійні кольори, температурний режим, розвивальні дидактичні матеріали, що забезпечує матеріальні та гігієнічні передумови для самостійної діяльності. Доступні розвивальні засоби задовольняють вікові потреби пізнавальної активності малюка, а зовнішній охайний вигляд та спокійний настрій педагога створюють для нього позитивну емоційну атмосферу благополуччя.

Фахівці з дитячої психології наголошують на важливості емоційної близькості та чуйності дорослих у житті маленьких дітей. Саме такі взаємини з батьками, вихователями та іншими значущими дорослими сприяють розвитку соціальних навичок малюка. Емоційні переживання дитини як внутрішні, так і зовнішні, впливають на всі її відчуття та формують перші нейронні зв'язки. Тому, щоб забезпечити гармонійний розвиток дитини, важливо, щоб усі, хто доглядає за нею, – батьки, вихователі тощо – діяли злагоджено. Вони мають створювати умови для самостійних досліджень малюка, задовольняти його допитливість та допомагати йому пізнавати світ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. 5-те вид., виправл. Київ : Світич, 2021. 456 с.
2. Державний стандарт дошкільної освіти: основні положення (лютий, 2021) / <https://osvita.ua/school/reform/80932/>
3. Закон України «Про дошкільну освіту» зі змінами станом на 05.07.24 / <https://zakon.help/law/2628-III>